

Dünyäni parahatçylyk däl, ýarag şekillendirýär

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Dünyäni parahatçylyk däl, ýarag şekillendirýär DÜNYÄNI
PARAHATÇYLYK DÄL, ÝARAG ŞEKILLENDIRÝÄR

Bu konfliktden almaly sapak şu: ýaşayan dünýämiz bir tokaý mysaly. Bu tokaýda diňe güýçlä we gara güýje hormat goýulýar Russiýanyň Ukrainany okkupirlemegi bilýänlerimizi tassyklaýar: Dünyäni parahatçylyk däl, ýarag şekillendirýär.

Halkara sistemalary ýola goýmak üçin edilýän tagallalara, serhet ylalaşyklaryna we kartalara garamazdan çaknyşyk we uruş dynmaýar. Taryh gaýtalanyp dur.

Eýran bilen baglaşylan serhet ylalaşygy şanyň agdarylmagyndan soň Saddam Hüseyiniň şertnamany ýyrtyp, serhetden aşmagyna böwet bolup bilmedi.

Arap bileleşiginiň agzasydygyna birek-biregiň üstüne çozmazlyk baradaky şertnamanyň bardygyna garamazdan Kuweýti-de basyp aldy.

Uly güýçleriň güýçleriniň bardygyna geler bolsak... Tähran režiminiň Yragy, Siriýany, Liwany gözegçilik astyna almagynyň öňüni alyp bilmeýişleri ýaly, Ermenistandan Efiopiýa, Liwiýa, Ýemene, Siriýa, Ukraina çenli uzaýan uruş howplarynyňam öňüni alyp bilmediler.

Dünýä «Uly uruş» diýip atlandyran Birinji jahan urşunyň döreden weýrançylygy sebäpli soňky uruş boljagyna ynandy. Emma

ýigrimi bir ýyldan soň Ikinji jahan urşy başlady. Bu uruş has gandöküşikli we ýykgyňçylykly boldy.

Birinji jahan urşunda ölenleriň sany 40 milliona ýetse, Ikinji jahan urşunda ölenleriň sany 60 milliona ýetdi.

Ýewropalylar 1945-nji ýylyň 2-nji sentýabrynyň rus güýçleri 24-nji fewralda Ukraina girýänçä yklymdaky urşuň soňky günü bolar öýtdüler.

Munuň olar üçin iki ýurduň arasyndaky çaknyşykdan has artyk manysy barmy?

Iň köp aýdylýan söz «Näme bolýandygyna ynanmak kyn» boldy.

Ýewropalylar dünýädäki uruşlara we gapma-garşylyklara öwrenşikli. Bir ýurduň başga bir ýurt bilen uruşmagy ýa-da basyp almagy bolsa Ýewropada öwrenişilmedik ýagdaý, ýagny olar 76 ýyl 9 aý mundan öň döwlet uruşlary bilen hoşlaşypdylar.

Ýugoslawiýa Federasiýasyndaky doganlaryň urşuny muňa dahylly edip bolmaz. Çünki bu ýedi oblastyň öz arasyndaky içerki bölünişikdi.

Ukraina konflikti ha bütin ýurduň yza dolanyşy bilen bolsun, ha awdan soňa galanlar – uly ähtimallykda parahatçylykly ylalaşyk bilen soňlanar.

Munuň bilen birlikde uruş halkara gatnaşyklarynda köp zady üýtgeder we gelejekde bolup biläýjek uruşlara taýýarlyk hökmünde döwlet hem-de regional gorag çärelerini güýçlendirer. Germaniýa eýmenilýän Russiýa we Hytaý bilen hyzmatdaşlyk edip, Ýewropanyň federal sistemasyndan we NATO-dan aýrylmaga döwtalap ýurtlaryň biridi.

Berlin ukrain okkupasiýasyndsn soň harby çykdaýjylaryny aýan etmekde gijikmedi we tutumyny üýtgetdi. Russiýanyň strategik «Demirgazyk akym -2» tebigy gaz geçirijisini togtadandygyny mälim etdi.

Germaniýa we Ýewropa ýurtlary bu geçirijä hyzmatdaşlyk we uruşlara garşy eldegrilmesizlik hökmünde garasa, ABŞ olary munuň tebigy gaz geçirijisiniň tüýsüne giren ýaragdygyny duýdurdy.

Ukrainanyň basylyp alynmagy gönükmäni üýtgetdi. Munuň we Gürjüstanyň, Krymyň, Ukrainanyň zyndan Ýewropa tarap dowam etjekdigini oýlandyrmaga başlady.

Ruslaryň NATO-nyň işlerine garşy zerur goranyş sebäpleri bolup biler, emma oňşukly ýewropalylar okkupasiýanyň hemmesini nyşana aljakdygyny pikir etdi.

Ukraina okkupasiýasy NATO-ny güýçlendirdi we ýewropalary amerikan liderligine ýakynlaşdyrdy. Şeýlelikde ABŞ merkezi pozisiýasyny güýçlendirmek üçin «Sowuk uruşdan» bäri eline geçen bu elýetmez pursatdan peýdalandy.

NATO ýurtlary Ukrainany goramak üçin gönüden-göni urşa girmezler. Emma Günbataryň maliýe we ykdysady ýaraglanşykdaky öňdeligi Moskwany ep-esli gowşadar we ony yza çekilmäge ýa-da ylalaşyga gelmäge mejbur eder.

Bu konfliktden almaly sapak şu: ýaşayan dünýämiz bir tokaý mysaly. Bu tokaýda diňe güýçlä we gara güýje hormat goýulýar. Eýsem güýç konsepsiýasynyň doly harby däl-de, has köp ylmy, tehniki we ykdysady taraplary-da bar. Ahyrynda SSSR hem dünýäniň iň uly ikinji harby güýji bolup durýan döwründe ykdysady sebäpler bilen çöküpdi.

Abdyrahman RAŞID,

Saud Arabystanly žurnalist, «ŞARKU'L AVSAT» gazetiniň öňki baş redaktory, «EL-ARABIYE» kanalyňyň öňki müdiri.

@aalrashed

03.03.2022 ý. Publisistika